

Asia: VN/20468/2024

Yksityisen kopioinnin hyvityksen uudistaminen - Selvityshenkilön kysely

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluvat teokset ja muut suojan kohteet

Kysymys 1: Mitä teoksia ja muita suojan kohteita hyvitysvollisuuden tulisi koskea, kun otetaan huomioon tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklan ja 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännökset?

Linkki direktiiviin: [Direktiivi - 2001/29 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/29/2001_29_en)

Hyvitysvollisuuden tulee periaatteessa koskea kaiken tyyppisiä teoksia ja muita tekijänoikeuslain antaman suojan kohteita, joita kopioidaan (eli mm. tallennetaan ja ladataan) mille tahansa välineelle tai alustalle yksityiseen käyttöön.

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluva kopiointi

Kysymys 2: Minkälainen kopiointi yksityiseen käyttöön kuuluu mielestänne hyvitysvollisuuden piiriin ts. minkälaisten aineistojen kopiointi ja minkälaista tekniikkaa käyttäen?

- analoginen – analoginen, esim. painetun aineiston valokopiointi
- analoginen – digitaalinen, esim. painetun aineiston skannaus
- digitaalinen-analoginen, esim. sähköisesti tallennetun aineiston tulostaminen paperille
- digitaalinen – digitaalinen, esim. tietoverkossa olevan aineiston tallentaminen puhelimen muistikortille tai pilvipalveluun

Hyvitysvollisuuden piiriin kuuluu kaikki aineistojen kopiointi yksityiseen käyttöön mitä tekniikkaa tahansa käyttäen. Tietoyhteiskuntadirektiivissä puhutaan ”mille tahansa välineelle” valmistetuista kappaleista.

Teknologianeutraaliuden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden vuoksi mitään kopiointitapaa tai tekniikkaa ei voida jättää hyvitysvollisuuden ulkopuolelle, eikä mahdollisuudella käyttää teknisiä suojakeinoja tule olla vaikutusta hyvitysvollisuuden soveltamiseen.

Hyvityksen toteuttamistapa

Kysymys 3: Jos hyvitys toteutetaan tallennusalustamalla, niin mitkä laitteet, tallennusalustat ja palvelut tulisi sisällyttää hyvitysmaksun piiriin (esim. älypuhelin, tietokone, monitoimilaite, tallentava digisovitin, ulkoinen kiintolevy, muistitikku, ulkoinen tallennuspalvelu, tallennettava CD tai DVD, MP3-soitin)?

Tulisiko maksun koskea kaikkia laitteita, tallennusalustoja tai palveluita vai voitaisiinko jotain niistä sulkea maksun ulkopuolelle yleisesti tai joissain tapauksissa? Millä perusteella (ks. jäljempänä maksun suuruuteen vaikuttavista tekijöistä)?

Kaikkien tallennustilaa sisältävien laitteiden, alustojen ja palvelujen, pilvipalvelut mukaan lukien, tulee olla hyvityksen piirissä siitä riippumatta ovatko ne ns. monikäyttöisiä välineitä.

Maksun piirissä tulee olla myös kierrätetyt, uudelleen käyttöön tulevat laitteet, kuten monissa muissakin EU-maissa. Koska tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa puhutaan mistä tahansa välineestä, joitakin tallennusalustoja, laitteita tai palveluita ei voi jättää hyvitysmaksun ulkopuolelle.

Hyvityksellä tulee korvata suoraan lain perusteella sallittua kopiointia, tallentamista ja lataamista. Jos kuluttaja on itse maksanut tallennusoikeudesta laillisesti toimivalle palveluntarjoajalle, tällaisesta lisensoidusta palvelusta hyvitystä ei ole tarpeen kerätä. Hyvitysmaksun ulkopuolella tulee nykyiseen tapaan säilyttää mm. operaattoreiden kuluttajille tarjoamat maksulliset verkkotallennuspalvelut.

Kysymys 4: Olisiko tallennusalustamalla sijasta tai ohessa mahdollista periä hyvitysmaksua niiltä yksityishenkilöiltä, joilla on Suomessa laajakaista tai mobiililaajakaista (jäljempänä nettiliittymämalli), koska internetin kautta puhelimeen, tabletille, tietokoneeseen ja pilvipalveluun tehtävä kopiointi edellyttää jonkinlaista liittymää?

Onko nettiliittymämallilla mahdollista kerätä hyvitysmaksua kattavasti niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöön? Jos ei, mainitse esimerkkejä pois jäävistä tilanteista.

Kuvasto ei näe nettiliittymämallia tietoyhteiskuntadirektiivin ja unionin oikeuskäytännön mukaisena ratkaisuna. Vaikka verkossa tapahtuva lataaminen edellyttää nettiliittymän olemassaoloa, siitä ei seuraa, että kaikki nettiliittymän omistajat harjoittaisivat nimenomaan yksityistä kopiointia.

Kysymys 5: Miten varojen kerääminen tulisi järjestää muissa kuin tallennusalustamallissa tai nettiliittymämallissa niin, että varat voitaisiin viime kädessä kerätä vain niiltä yksityishenkilöiltä, jotka voivat valmistaa kopioita yksityiseen käyttöönsä?

Tiedossamme ei ole sellaista mallia. Tämä lienee syynä siihen, että kaikissa muissa EU-maissa on käytössä laite- ja tallennusmaksuihin perustuva järjestelmä, jossa hyvitysmaksu kerätään sellaisista laitteista, tallennusvälineistä, -alustoista ja palveluista, joita yksityishenkilöt käyttävät teosten kopioimiseen ja tallentamiseen yksityiseen käyttöön.

Maksun kerääminen ja maksun kohdentuminen

Kysymys 6: Tulisiko maksuvelvollisuus tallennusalustamallissa kohdentaa kaikkiin laitteiden ja tallennusalustojen valmistajiin, maahantuojiin sekä toissijaisesti jälleenmyyjiin sekä palveluiden tarjoajiin, jotka myyvät tuotteita tai palveluita, joiden loppukäyttäjä voi olla yksityishenkilö?

Kyllä. Samalla on tärkeä huomioida, että hyvitysmaksun maksaja on aina lopulta se yksityishenkilö, joka hankkii laitteen, tallennusalustan tai palvelun, jolla tekee kopiointia ja tallentamista. Mainitut yritykset toimivat välikätenä, jotka sisällyttävät maksun kuluttajalta perimäänsä hintaan.

Jos Suomi siirtyisi tällaiseen EU:n valtaviiran mukaiseen järjestelmään, maksuvelvollisuus tulisi kohdentaa kaikkiin edellä mainittuihin yrityksiin, kuten valtaosassa EU-maita tehdään. Tämä on perusteltua myös EU:n sisämarkkinoiden toiminnan kannalta, sillä laitteita pystytään ostamaan esimerkiksi verkkokaupasta myös rajat ylittäen.

Kysymys 7: Kenen tulisi nettiliittymämallissa olla ensisijaisesti maksuvelvollinen ja periä maksua liittymien haltijoilta? Tulisiko maksua periä kaikista yksityishenkilöiden nettiliittymistä vai tulisiko maksun perimiseen tehdä rajauksia nettiliittymän nopeuden tai liittymän haltijan iän perusteella?

Jos tällaista maksua perittäisiin, tulisiko sitä periä vuosittain vai jollakin muulla aikavälillä?

Kuvasto ei kannata nettiliittymämallia.

Kysymys 8: Jos hyvitys maksettaisiin budjettivaroista tai erillisestä rahastosta, minkä tahon tulisi huolehtia maksun keräämisestä?

-

Maksun määräytyminen ja maksun suuruuteen vaikuttavat tekijät

Kysymys 9: Tulisiko maksun tason lähtökohtaisesti määräytyä tallennuskapasiteetin perusteella vai jollain muulla perusteella vai näiden yhdistelmänä?

Jos katsotte, että tallennuskapasiteetin sijasta tai ohessa olisi sovellettava muita määräytymisperusteita, niin mitä nämä perusteet olisivat ja millä perusteella niitä tulisi soveltaa?

Valtaosassa EU-maista on kiinteä hyvitysmaksu, jonka taso määräytyy tallennuskapasiteetin perusteella. Maksu voi perustua myös prosenttiosuuteen myynti- tai maahantuontihinnasta.

Suomi on osa EU:n sisämarkkinoita. Jos järjestelmä uudistetaan kuvatuunlaiseksi, kannattaa noudattaa EU:n valtaviiran mukaisia käytäntöjä.

Kysymys 10: Millä tavalla laitteiden monikäyttöisyyden ja tallennuslaitteiden ja tallentamiseen käytettävien välineiden rajan hämärtyminen tulisi ottaa huomioon hyvitysmaksullisia laitteita ja alustoja sekä palveluita määriteltäessä ja / tai maksun suuruutta määrättäessä?

EU:n tuomioistuimen ratkaisut osoittavat, että hyvitysmaksun keräämisen tulee perustua mahdollisuuden käyttää laitetta kopiointiin, eikä laitteen pääasialliseen käyttötarkoitukseen.

Suomen omat kokemukset osoittavat, että tämä linja on oikea. Suomessa aiemmin käytössä olleen laitemaksun tuotto romahti juuri siksi, että monikäyttöisiä laitteita (mm. matkapuhelimet ja tietokoneet) ei otettu maksun piiriin. Kun valtaosa kopiointiin käytettyjen laitteiden kaupasta jäi maksun ulkopuolelle, järjestelmä ei enää kyennyt tuottamaan direktiivin ja lain edellyttämää hyvitystä. Samalla esim. kuvataiteen teosten yksityinen kopiointi jäi hyvityksessä katveeseen.

Jos Suomi siirtyisi muissa EU-maissa käytössä olevaan hyvitysmaksujärjestelmään, samaa virhettä ei tule toistaa, vaan maksun tulee kohdistua kaikkiin tallennuksessa käytettyihin välineisiin ja palveluihin niiden mahdollisista muista käyttötarkoituksista riippumatta.

Unionin tuomioistuin on korostanut teknologianeutraaliuden periaatetta. Useissa EU-maissa monikäyttöisillä laitteilla on vastaava tallennuskapasiteettiin perustuva hyvitysmaksu kuin muillakin laitteilla. Näin tulee olla Suomessakin.

Kysymys 11: Millä tavalla teknisten toimenpiteiden käyttäminen tulisi ottaa huomioon?

Kuten unionin tuomioistuin on todennut, teknisten toimenpiteiden soveltamismahdollisuuden ei tule vaikuttaa hyvitysmaksuvelvollisuuden soveltamiseen.

Kysymys 12: Millä tavalla maksun suuruuden tulisi määräytyä nettiliittymämallissa?

Kuten olemme aiemmin todenneet, nettiliittymämalli ei mielestämme ole vaihtoehto.

Kysymys 13: Missä tilanteissa haitan voitaisiin katsoa vahingon olevan vähäinen ja millä perusteella? Olisiko määriteltävä tällaisen vahingon kynnyсарvo, ja jos olisi, niin mikä se voisi olla?

-

Maksun suuruus ja päätös maksun suuruudesta

Kysymys 14: Millä tavalla päätöksenteko hyvitysmaksun piiriin kuuluvista laitteista, tallennusvälineistä ja palveluista tulisi järjestää? Millä tavalla hyvitysmaksun suuruudesta tulisi päättää? Tulisiko yksityisen kopioinnin kokonaismäärää tarkastella nykyisenkaltaisilla yksityistä kopiointia koskevilla tutkimuksilla?

Hyvitysmaksun piiriin kuuluvien laitteiden, tallennusvälineiden, -alustojen ja -palvelujen määrittäminen ja tariffien asettaminen vaihtelee EU-alueella maittain. Joissakin maissa maksun piirissä olevat laitteet säädetään laissa ja joissakin maissa päätökset tekee viranomainen.

Pohjana tulisi olla hyvin selkeä lainsäädäntö. Parasta olisi jos, hyvitysmaksun piiriin kuuluvat laitteet, tallennusvälineet ja palvelut sekä niistä kerättävien maksujen suuruuden laskentaperusteet voitaisiin säätää asetuksella.

Vuosittain tehtävä päätös tulisi sitten viranomaisprosessissa, jota tulisi edeltää sidosryhmien kuuleminen ja viranomaisen päätöksen tulisi olla valituskelpoinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämä, riippumattoman tutkimuslaitoksen tekemä yksityisen kopioinnin vuosittainen tutkimus tulee säilyttää, ja sitä tulisi kehittää sellaiseksi, että kopiointi- ja kopioijamäärien lisäksi se sisältäisi tarkempaa tietoa kaiken kopioidun aineiston vuotuisesta kokonaisarvosta.

Kysymys 15: Mikäli hyvitysmaksu tulisi mielestänne toteuttaa esimerkiksi erillisellä rahastomallilla tai nettiliittymämallilla, niin millä perusteella ja minkälaisella päätöksentekomekanismilla hyvitysmaksun määrästä tulisi päättää?

Emme pidä kuvattuja malleja toimivina aiemmin esittämiemme perustelujen pohjalta. Tällaisia malleja ei ole käytössä missään muussa EU-maassa.

Kysymys 16: Onko Suomen hyvitysmaksutaso kokonaisuutena (vuonna 2024: 11 miljoonaa euroa, vuonna 2025: 5,5 miljoonaa euroa) oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon?

Ei ole. Kumpikaan taso ei ole oikea suhteessa oikeudenhaltijoille aiheutuvaan vahinkoon eikä yksityisesti kopioitujen sisältötuotteiden arvoon.

Kun nykyinen 11 miljoonan euron hyvitystaso asetettiin, sitä varten ei tehty minkäänlaista haittatutkimusta, vaan kyse oli poliittisesta neuvottelutuloksesta. Rahan arvo on muuttunut vuodesta 2015 sen verran, että indeksikorjattuna tuo luku olisi vuonna 2023 rahassa 13,5 miljoonaa. Eli hyvitys on vuodesta 2015-2023 leikkautunut ilman varsinaisia päätöksiä 2,5 miljoonaa euroa.

Hyvitysmaksukustannuksen henkilöllinen kohdentuminen

Kysymys 17: Miten mahdollinen vapautus hyvitysmaksusta tai maksetun hyvitysmaksun palautus olisi järjestettävä, jotta vapautuksen tai palautuksen saaminen olisi tosiasiallisesti mahdollista, eikä kohtuuttoman vaikeaa?

Järjestelmät ja tekniset ratkaisut ovat kehittyneet huomattavasti kymmenen vuoden aikana, mikä on omiaan vähentämään olennaisesti hallinnollista taakkaa kaikilta tahoilta – maahantuojilta, laitevalmistajilta sekä hyvitysmaksua hallinnoivalta järjestöltä. Suomalaisella osaamisella tämä pystytään varmasti hoitamaan vähintään yhtä sujuvasti kuin muissakin EU-maissa.

Kysymys 18: Tulisiko työnantajan työntekijän käyttöön hankkimien / vuokraamien älypuhelimien, joiden haltijana on luonnollinen henkilö, kuulua hyvitysmaksun piiriin, ja millä tavalla maksun keräämisen tällaisten puhelimien osalta tulisi tapahtua? Miten työntekijöiden käytössä oleviin kannettaviin tietokoneisiin tulisi suhtautua?

Huomioiden unionin oikeuskäytäntö on perusteltua, että hyvitysmaksun piiriin sisältyvät niin työsuhdetietokoneet kuin työntekijän käyttöön annetut muutkin laitteet (mm. tietokoneet, tabletit ja muut laitteet), joita työntekijä voi käyttää myös yksityiseen kopiointiin.

Hyvitysmaksun alueellinen kohdentuminen

Kysymys 19: Onko hyvitysmaksun kerääminen mahdollista, jos yksityishenkilö ostaa tallennuslaitteen tai -alustan ulkomaisesta verkkokaupasta? Entä silloin, jos yksityishenkilö hankkii tallennuspalvelun (pilvipalvelu) ulkomailta?

Miten tällaista toimintaa voidaan valvoa? Mikäli tätä ei voida valvoa, olisiko tarkoituksenmukaisempaa kerätä hyvitysmaksua tallennuslaitteiden sijasta tai ohessa sellaisilta luonnollisilta henkilöiltä, joilla on laajakaistaliittymä Suomessa?

Ulkomaisesta verkkokaupasta ostetuista tallennuslaitteista ja -alustoista sekä ulkomaisista tallennuspalveluista, joita tarjotaan Suomessa asuville yksityishenkilöille, tulee periä hyvitysmaksu. Ulkomaisista verkkokaupoista tilatuista laitteista ja tallennusalustoista maksu tulee periä ja valvoa maksujen suorittamista samalla tavoin kuin niistä peritään muitakin tulli- tai vastaavia maksuja.

Hyvitysmaksuja kerätään käytännössä kaikissa EU-maissa. Usein laitteet ja alustat, jotka viedään maasta, vapautetaan lähtömaassa hyvitysmaksuista. EU-sisämarkkinoiden toimintalogiikan kannalta on luonnollista, että maksu peritään silloin niissä maissa, joihin niitä viedään.

Maksuvelvollisen tilitysvollisuus

Kysymys 20: Jos hyvitysmaksuvelvollisuus koskisi tallennuslaitteiden ja -alustojen valmistajia, maahantuojia, myyjä ja tallennuspalveluiden tarjoajia, niin miten maksu- ja tilitysvollisuus oikeudenhaltijoille olisi järjestettävissä niin, että sen aiheuttama kustannusrasitus ja hallinnollinen taakka olisi mahdollisimman pieni?

Jos katsotte, että maksu olisi kerättävissä keskitetyimmällä tavalla, niin miltä taholta ja miten maksun kerääminen ja tilitysvollisuus hoidettaisiin?

Vuoden 2014 jälkeen it-järjestelmät ja tekniset ratkaisut ovat kehittyneet huomattavasti, joka vähentää hallinnollista taakkaa kaikilta osapuolilta – maahantuojilta, myyjiltä, laitevalmistajilta ja tallennuspalveluiden tarjoajilta sekä hyvitysmaksua hallinnoivalta järjestöltä. Nykypäivänä on mahdollista toteuttaa maksujen raportointi sähköisellä järjestelmällä tai palvelulla, jolloin raportointi ja tilitykset ovat helppoa ja tehokasta. Hyviä käytäntöjä ja malleja voidaan hakea muista EU-maista, joissa hyvitysmaksu-järjestelmä on käytössä.

Kysymys 21: Onko maksu- ja tilitysvollisuuden kannalta merkitystä, tapahtuuko tilitys yhdelle vai useammalle oikeudenhaltijoita edustavalle taholle?

Kaikkien tahojen kannalta on yksinkertaisinta, että maksut ja tilitykset suoritetaan yhdelle yhteishallinnointiorganisaatiolle, joka huolehti maksujen keräämisestä sekä kertyneiden varojen tilittämisestä edelleen eri oikeudenhaltijoita edustaville tekijänoikeusjärjestöille.

Maksun keräävä taho ja maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille

Kysymys 22: Onko näkemyksenne mukaan tältä osin tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin?

Olisiko riittävää, jos laissa olisi säännökset yleisistä varojen tilitystä ja käyttöä koskevista perusteista, joita noudattaen hyvitysmaksuvarat keräävä ja/tai tilittävä taho (tai tahot) voisi päättää jakosuhteesta yksilöllisten tilitysten ja tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin käytettävien varojen välillä sekä tilitysperusteista ja varojen jakamisesta?

Millä tavalla maksuvarojen tilitys oikeudenhaltijoille tulisi järjestää niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa ja kuluja?

Tekijänoikeusjärjestöillä on kokemusta, osaamista ja valmiit järjestelmät eri oikeudenhaltijaryhmille suoritettaviin tilityksiin, joten ne ovat järkevin taho vaihtoehto myös jatkossa hyvitysmaksujen tilittämiseen.

Suurimmassa osassa maita hyvitysmaksuvaroista käytetään jokin prosenttiosuus yhteisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tarkoituksiin. Unionin tuomioistuin on myös todennut tämän olevan EU-oikeuden mukaista (Amazon, C521-11, tuomiokohta 3). Nykyisessä järjestelmässämme ministeriön käyttösuunnitelmaa koskevassa päätöksessä hyvitysmaksusta on ohjattu 35–50 % luovan alan yhteisiin tarkoituksiin mm. AVEKin, MESin ja VISEKin kautta.

Kysymys 23: Millä tavalla tulisi määritellä varojen jakautuminen eri aloja edustaville oikeudenhaltijaryhmille?

Eri oikeudenhaltijaryhmien välisten jako-osuuksien määrittelemiseksi on tarpeen jatkaa yksityisen kopioinnin tutkimuksen toteuttamista ja sen on syytä olla opetus- ja kulttuuriministeriön riippumattomalla tutkimuslaitoksella teettämä. Tutkimuksen tulee huomioida kaikki teoslajit, mukaan lukien kuvataiteen teokset.

Järjestön valvonta

Kysymys 24: Onko näkemyksenne mukaan järjestön valvonnan osalta tarvetta tehdä muutoksia tekijänoikeuslakiin? Jos on, niin mitä muutoksia ja millä perusteella?

Yhteishallinnointiorganisaatioita velvoittaa yhteishallinnointilaki (Laki tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista), joka sisältää myös valvontakeinoja. Hyvitysmaksun osalta on luontevaa hoitaa järjestöjen valvonta samalla tavalla kuin se on hoidettu yhteishallinnoinnin osalta.

Yhteenveto

Kysymys 25: Minkä järjestelmän tai järjestelmien yhdistelmän pohjalta (mahdollisine muokkauksineen) hyvitys tulisi ensisijaisesti järjestää tarvittavine muutoksineen:

tekijänoikeuslaissa ennen vuotta 2015 noudatetun tallennusalustamallin pohjalta,

Kysymys 26: Onko olemassa jotain olennaisia näkökohtia, joita ei ole kysytty, mutta jotka katsotte tarpeelliseksi tuoda esiin?

Haluamme tuoda esiin sen, että kuvataiteen teosten mittavaa, yksityistä digitaalista kopiointia (kuten taideteosten kuvaamista älypuhelimilla) ei ole Suomessa käytännössä hyvitetty taiteilijoille lainkaan. Tämä on huomattava epäkohta eikä täytä tietoyhteiskuntadirektiivin edellytystä kohtuullisesta hyvityksestä tekijöille.

Nilsson Tommi
Kuvasto ry